

Anna Kwaśnik-Gliwińska

Proporzec

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 25, 366-367

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROPORZEC

Il. 1. Proporzec z 2. poł. XVII w.

Persja, 2. poł. XVII w. (atłas)

Tkanina złotolita

Jedwab, nić metalowa, len: Tkanina 1. tło – atłas osnowowy lansowany, wzór – splot skośny rządkowy; wzór lansowany i broszowany; osnowa jedwabna, uczestnicząca w tworzeniu wzoru w kolorze ciemnogrnatowym i czerwonym; wątek jedwabny w kolorach łososiowym, żółtym, zielonym, czarnym i kremowym, nić z opłotem metalowym w kolorze złotym i srebrnym. Tkanina 2. tkanina dwuosnowowa i wielowątkowa, o splotcie stanowiącym kombinację splotów płóciennych (w partii tła) i atłasowego (zwłaszcza w partii wzoru); osnowa podstawowa i wiążąca jedwabna w kolorze naturalnym; wątek w kolorze zielonym, łososiowym, białym, jasnoniebieskim oraz z nici jedwabnej z opłotem w kolorze złotym, wzór lansowany.

75,2x70,6 cm

MNKi/R/3407

Proporzec prostokątny, zszyty z siedmiu fragmentów dwóch rodzajów tkanin jedwabnych, oblamowany jedwabiem pierwszego typu w innym kolorze, z trójkątnym wycięciem u dołu, na osi pionowej. W partii górnej trzy pola prostokątne, w dolnej, cztery, o kształcie wydłużonych prostokątów i zbliżonym do trapezów.

Boczne prostokąty dolne i środkowy górny z granatowego atlasu z motywami drobnych żółtych listków o morelowym okonturowaniu, ułożonych w mijających się rzędach i zwróconych przemiennie raz w jedną, raz w drugą stronę. Ten sam deseń na czerwono-złotym atlasie znajduje się na lamówkach, którymi obszyto brzegi całej tkaniny (listki złote okonturowane czarnym jedwabiem).

Środek proporca oraz boczne kwadraty górnego rzędu wykonano z tkaniny o drobnym, regularnym wzorze sieciowym. W oczkach sieci o kształcie spłaszczonego owali, utworzonych z wąskiej taśmy wypełnionej perełkowaniem w kolorze morelowym i zielonym, umieszczono symetryczne motywy krzaczków z trzema kwiatami, jednym większym, morelowym i dwoma mniejszymi, niebieskimi po bokach. Miejsca styku oczek sieci akcentują czteropłatkowe rozetki. Brzeg dolny wraz z wewnętrznym, trójkątnym wycięciem obszyto galonem z frędzlami z nici metalowej złotej. Całą tkaninę podszyto charakterystyczną dla wyrobów wschodnich, lnianą podszewką w kolorze indygo.

Przy wykonaniu proporca wykorzystano dwa typy tkanin: starszy, datowany jeszcze na 2. poł. XVII wieku, atlas osnowowy o charakterystycznym dla perskiego tkactwa tego okresu wzorze z drobnych listków w alternującym układzie oraz tkaninę złotolitą z popularnym od początku wieku XVIII wzorem sieciowym. Gęstość tej sieci i dość znaczne spłaszczenie medalionów przesunęła czas jej wykonania na drugą połowę tego stulecia.

Zastosowane w kieleckim proporcu typy tkanin mają swoje bezpośrednie analogie w zbiorach muzeów niemieckich (Kunstgewerbemuseum w Berlinie oraz Textile Museum w Krefeld)¹. Identyczny w ukształtowaniu proporzec znajduje się w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie i pochodzi ze słynnej kolekcji Feliksa Jasińskiego².

Obiekt trafił do zbiorów kieleckiego muzeum jako dar Pani Marii Wycech-Łoś, która w 2004 roku przekazała swą cenną kolekcję ceramiki polskiej, wystawioną na wystawach *Donatorzy Muzeum Narodowego w Kielcach* i *Najcenniejsze zabytki Muzeum Narodowego w Kielcach*, a obecnie prezentowaną w szerokim wyborze w *Galerii europejskiej sztuki zdobniczej*. Ekspozowany będzie w salach kieleckiego pałacu.

¹ R. Neumann, G. Murza, *Persische Seiden. Die Gewebekunst der Safawiden und ihrer Nachfolger*, Leipzig 1988, kat. 64, il. 79, kat. 158, il. 160, kat. 159, il. 162

² B. Biedrońska-Słotowa, *Perskie tkaniny jedwabne w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie*, Kraków 2002, kat. 42, s. 78-79